Uzņēmējdarbība un cilvēktiesības

Uzņēmējdarbība, kas varētu negatīvi ietekmēt cilvēktiesības visā pasaulē, un ES reakcija uz to.

Uzņēmējdarbība ir ekonomikas dzinējspēks, jo, radot darbvietas un nodrošinot preces un pakalpojumus, tā veicina ekonomikas un sociālo attīstību. Vienlaikus tā varētu nelabvēlīgi ietekmēt cilvēktiesības, tai skaitā vides, darba un sabiedrības aspektus.

Jo īpaši uzņēmumi (ar savām vai to piegādes ķēdēs iesaistīto uzņēmumu darbībām vai bezdarbību) var negatīvi ietekmēt visu starptautiski atzīto cilvēktiesību spektru, piemēram:

civilās un politiskās tiesības,
ekonomiskās un kultūras tiesības,
līdztiesība un nediskriminēšana,
bērna tiesības,
vārda brīvība,
datu aizsardzība,
tiesības uz taisnīgu tiesu,
vides tiesības un ilgtspēja,
darba tiesības,
veselības aizsardzības tiesības,
patērētāju aizsardzības tiesības.

Lai nodrošinātu uzņēmumu pozitīvu ieguldījumu un novērstu to kaitīgo ietekmi, Apvienoto Nāciju Organizācija (ANO), Starptautiskā Darba organizācija (SDO) un Ekonomiskās Sadarbības un attīstības organizācija (ESAO) definēja pieeju globālajām vēlmēm attiecībā uz atbildīgu uzņēmējdarbību. Īpaši jāatzīmē turpmāk minētais.

2011. gada ANO Vadošie principi uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām (*UNGP*) ir pirmie pasaules mērogā saskaņotie standarti, kas vērsti uz to risku cilvektiesībam novēršanu un risināšanu, kuri ir saistīti ar uzņēmējdarbību.

ESAO Pamatnostādnēs, kas pieņemtas 1976. gadā un atjauninātas 2011. gadā, ir ietverta nodaļa par cilvēktiesībām, kura ir saskaņota ar *UNGP*.

SDO Trīspusējo deklarāciju par principiem attiecībā uz daudznacionāliem uzņēmumiem un sociālo politiku (SDO DUSP deklarācija) atjaunināja 2017. gadā, lai iekļautu jaunus darba standartus, kā arī atsauces uz *UNGP* un Ilgtspējīgas attīstības un Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam.

Turklāt **2016. gadā** Eiropas Padome pieņēma Ieteikumu par uzņēmējdarbību un cilvēktiesībām, tajā galveno uzmanību pievēršot tiesiskās aizsardzības līdzekļu pieejamībai, īpaši uzsverot papildu aizsardzību, kas nepieciesama darba ņēmējiem, bērniem, pirmiedzīvotāju tautām un cilvēktiesību aizstāvjiem. Attiecībā uz piekļuvi tiesiskās aizsardzības līdzekļiem *UNGP* noteikts, ka valstīm ir jāveic attiecīgi pasākumi, ar kuriem nodrošinātu efektīvu tiesiskās aizsardzības pieejamību personām, kuras skāruši ar uzņēmējdarbību saistīti pārkāpumi. To var panākt ar tiesu, administratīviem, likumdošanas un citiem piemērotiem līdzekļiem. *UNGP* arī noteikts, ka uzņēmumiem, kuri ar savām darbībām ir izraisījuši vai sekmējuši nelabvēlīgu, kaitīgu ietekmi, ir jānovērš tās sekas, izmantojot aizsardzības līdzekļus.

ES reakcija:

Eiropas Pamattiesību hartā ir ietverti vairāki būtiski noteikumi, piemēram:

verdzības un piespiedu darba aizliegums (5. pants),
darījumdarbības brīvība (16. pants),
diskriminācijas aizliegums (21. pants),
bērnu tiesības (24. pants),
godīgi un taisnīgi darba apstākļi (31. pants),
bērnu darba aizliegums (32. pants),
veselības aizsardzība (35. pants),
vides aizsardzība (37. pants),
patērētāju tiesību aizsardzība (38. pants),
tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību un taisnīgu tiesu (47. pants).

ES reakcija uz uzņēmējdarbības kaitīgo ietekmi uz cilvēktiesībām bija šāda:

2011. gadā – ES stratēģija, ar kuru uzsver centienus īstenot ANO Vadošos principus uzņēmējdarbībai un cilvēktiesībām (*UNGP*)
2015. gadā – Komisijas pārskats par ES progresu saistībā ar *UNGP*
2017. gadā – Pamattiesību aģentūras ziņojumā ieteikts izveidot pārskatu par visiem tiesiskās aizsardzības līdzekļiem, formulējot tos plašai sabiedrībai saprotamā valodā.
2019. gadā – Komisijas pārskats par progresu: Korporatīvā sociālā atbildība, atbildīga darījumdarbība un uzņēmējdarbība un cilvēktiesības (SWD (2019)143)
2019. gadā –
Pamattiesību aģentūras *kopsavilkuma ziņojums par cilvēktiesību pārkāpumiem saistībā ar uzņēmējdarbību, par kuriem paziņots ES, un pieejamie tiesiskās aizsardzības līdzekļi*

Lapa atjaunināta: 28/07/2020

Šo lapu uztur Eiropas Komisija. Informācija šajā tīmekļa vietnē nav uzskatāma par Eiropas Komisijas oficiālo nostāju. Komisija neuzņemas nekādu atbildību vai saistības attiecībā uz informāciju vai datiem, kas ietverti vai izmantoti šajā dokumentā. Autortiesību noteikumus Eiropas tīmekļa vietnēs lūdzu skatīt juridiskajā paziņojumā.